

Skötselplan för Rågö naturreservat

Innehållsförteckning

<i>BESKRIVNINGSDDEL</i>	3
1. Syfte med reservatet.....	3
2. Beskrivning.....	3
2.1 Uppgifter om reservatet.....	3
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning	6
2.3 Områdets bevarandevärden	9
2.4 Källförteckning.....	14
<i>PLANDEL</i>	15
3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder.....	15
4. Fågelfaunan.....	19
5. Friluftsliv.....	20
6. Byggnader	21
7. Skyddsjakt.....	21
8. Uppföljning.....	22
6.1 Uppföljning av bevarandemål.....	22
6.2 Uppföljning av skötselåtgärder.....	22
9. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder.....	22
10. Skötselplanekartor.....	25

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syfte med reservatet

Syftet med reservatet är att:

- För framtiden bevara och utveckla ett värdefullt skärgårdsområde med stora orörda naturområden.
- Bevara de värdefulla naturtyperna laguner, skär och små öar i Östersjön, artrika torra-friska låglandsgräsmarker, västlig taiga, skogbevuxen myr, havsstrandäng av Östersjötyp och trädklädd betesmark i gynnsamt tillstånd.
- Bevara och utveckla områdets kvalitéer för att gynna skyddsvärda fågelarter så som fisktärna, salskrake, silvertärna, skräntärna, roskarl, fiskgjuse, berguv och havsörn.
- Bibehålla ett aktivt skärgårdsjordbruk och bevara de värden i odlingslandskapet som är knutna till en kontinuerlig hävd.
- Möjliggöra att ett friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i reservatet, med undantag för fågelskyddsområdena, så att besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

2. Beskrivning

2.1 Uppgifter om reservatet

<i>Objektnummer</i>	0402044
<i>Län</i>	Södermanlands län
<i>Kommun</i>	Nyköping
<i>Församling/socken</i>	Tystberga
<i>ID-punkt</i>	x = 6512415, y = 1588340
<i>Areal</i>	1559 ha, varav land 242,5 ha
<i>Markägare</i>	Staten genom Naturvårdsverket
<i>Arrenden</i>	Gårdsarrende och Fiskearrende Eva och Julian Turski Jaktarrende Göran, Karl och Claes Mörner
<i>Naturgeografisk region</i>	Södermanlands och norra Götalands skärgårdar
<i>Kulturgeografisk region</i>	Skärgården

<i>Natura 2000-område (Enligt EU:s Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet)</i>	Rågö (SE0220231)
<i>Naturtyper enligt EU:s art- och habitatdirektiv:</i> - <i>Laguner (1150)</i> - <i>Skär och små öar i Östersjön (1620)</i> - <i>Artrika torra-friska låglandsgräsmarker (6270)</i> - <i>Högörtängar (6430)</i> - <i>Västlig taiga (9010)</i> - <i>Skogbevuxen myr (91D0)</i> <i>Ej rapporterade naturtyper:</i> <i>Havsstrandäng av Östersjötyp (1630)</i> <i>Trädklädd betesmark (9070)</i>	Arealuppgifterna för naturtyperna är preliminära och kan komma att ändras efter genomförd basinventering - Ca 0,6 ha - Ca 93,5 ha - Ca 5,6 ha - Ca 1,1 ha - Ca 62,4 ha - Ca 4,5 ha <i>Ej rapporterade naturtyper:</i> <i>Havsstrandäng av Östersjötyp (1630)</i> <i>Trädklädd betesmark (9070)</i>
<i>Rapporterade arter enligt EU:s fågeldirektiv:</i> - <i>Fisktärna (A193)</i> - <i>Salskrake (A068)</i> - <i>Silvertärna (A194)</i> - <i>Skräntärna (A190)</i> <i>Ej rapporterade arter men förekommer inom reservatet:</i> - <i>Havsörn (A075)</i> - <i>Fiskgjuse (A094)</i> - <i>Berguv (A215)</i> - <i>Spillkråka (A236)</i> - <i>Trädlärka (A246)</i> - <i>Törnskata (A338)</i>	Rastar i reservatet
<i>För noggrannare beskrivningar av naturtyper och arter, se bevarandeplan för Rågö</i>	
<i>Markslag och naturtyper, hela reservatet</i> - <i>Skogsmark</i> - <i>Granskog</i> - <i>Barrblandskog</i> - <i>Barrsumpskog</i> - <i>Lövblandad barrskog</i> - <i>Triviallövskog</i>	ca 197 ha, varav 159 ha produktiv ca 13 ha ca 21 ha ca 6 ha ca 26 ha ca 6 ha

Ädellövskog Triviallövskog med ädellöv Lövsumpskog - Impediment - Vatten - Myr - Jordbruksmark Åker Naturbetesmark, som utgörs av öppen hagmark, träd- och buskbärande hagmark samt skogsbete Äng - Tomt	ca 4 ha ca 2 ha ca 1 ha ca 38 ha ca 1320 ha ca 4 ha ca 10 ha ca 66 ha ca 2 ha ca 1 ha
Prioriterade bevarandevärden - Markslag - Naturtyper - Strukturer (landskapselement) Brukningsväg Husgrunder Träd med spår av lövtäkt Odlingsrösen Öppna diken Åkerholmar Fornlämningar Gamla, senvuxna och döda träd - Växt- och djursamhällen - Arter - Friluftsliv	Jordbruksmark (åker med landskapselement, naturbetesmark, äng), skogsmark, skärgårdslandskap Träd- och buskbärande hagmark, öppen ängsmark, åker, hållmarkstallskog, ytterskärgård med små öar och skär 950 meter 3 st och en jordkällare 2 st sälgar 30 st 6 600 meter 7 st RAÄ 108 kors och röse, RAÄ 114 bråkgrop Kärlväxter, insekter, fågelarter knutna till ytterskärgården Kattfot, svinrot, ögontröstar, bastard pärlmofjäril, allmän slättergräsfjäril, knärot, tallticka, havsörn, berguv, arter som är rapporterade i fågeldirektivet samt typiska arter för Natura 2000- naturtyperna. Naturhamn, sopmaja, eldstad, TC

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

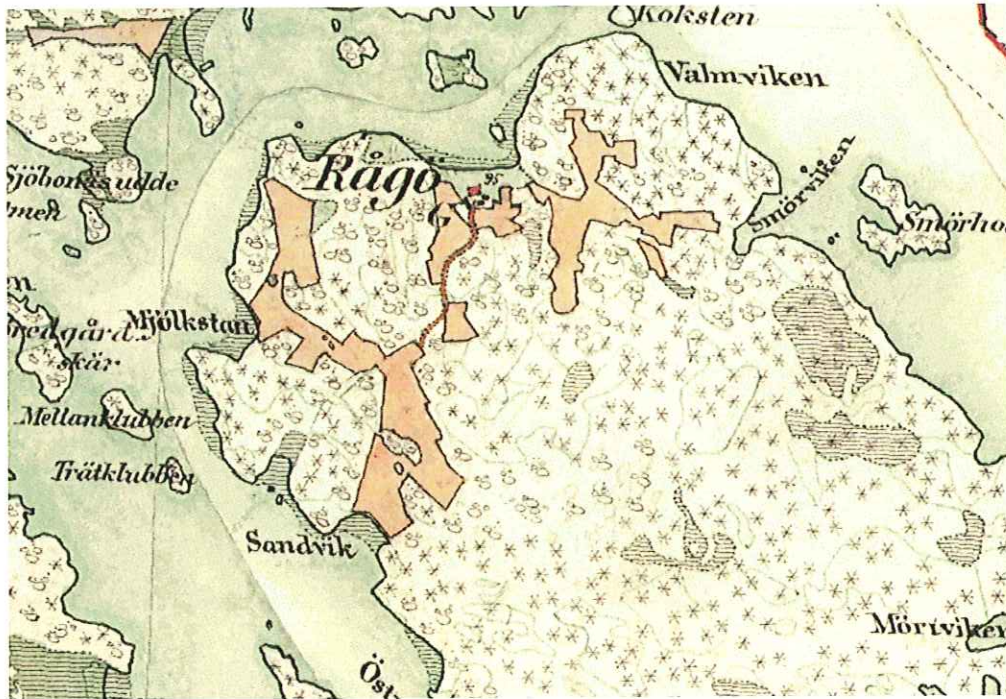
Rågön har under historiens lopp karterats vid flera tillfällen. Utifrån kartstudier finns en möjlighet att rekonstruera hur landskapet kan ha sett ut vid tidpunkten för kartans upprättande.

Enligt Ägomätningsskattan från 1807 ligger frälsehemmanet Rågön i Tystberga socken under Björksunds säteri. Vid denna tid fanns på Rågön en brukningsenhet bestående av ett ½ mantal och var då liksom nu, en ensamgård. Den samlade åkermarken ligger kring gårdstomten. Två större gårdar, den södra och den västra, gör det troligt att marken har brukats i tvåsäte, dvs vartannat år har den ena åkern varit besädd medan den andra legat i träda och vice versa. Ytterligare en åkerbit har tagits upp öster om gården, av lantmätaren E Åhrberg omnämnd som täppor. Troligtvis har dessa ett senare ursprung än de bägge övriga.

Ängsmarken breder ut sig öster och väster om själva gården. Enligt lantmätaren består ängen av hård och sältingvall. Insprängda i ängarna finns även backar med "ganska mycken björk och någon barrskog beväxt". I nordost finns även ett bergigare parti kallat hästhagen som nyttjas som betesmark. I den historiska markanvändningen fredades inägomarken från boskap genom hägnader medan djuren fick gå och beta i utmarken, dvs skogen. På Rågön bestod 1807 ca ¼ av ön av inägomark, dvs åker och äng medan resten av ön bestod av skog som nyttjades för bete. Lantmätaren har beskrivit skogen på följande sätt: "Skogen består af mycket bergbunden mark i synnerhet vid stränderna, med gran och tallskog beväxt men ännu så ung at intet stort byggningsvirke är at tillgå". Fisket utgjorde också en del av ekonomin. Om detta kan man läsa i textakten. "Fisket nyttjas med not och nät, hvarvid fångas gäddor abbor och mört til husbehof och något til afsalu, men strömmingsfisket nyttjas med skjötar, vid klipporne långt ut i hafvet, hvilket i sednare åren icke varit särdefult gifvande".

En brygga finns markerad på öns norra sida och vissa av de små skogsbeväxta holmarna i Rågöns närhet användes för boskapsbete.

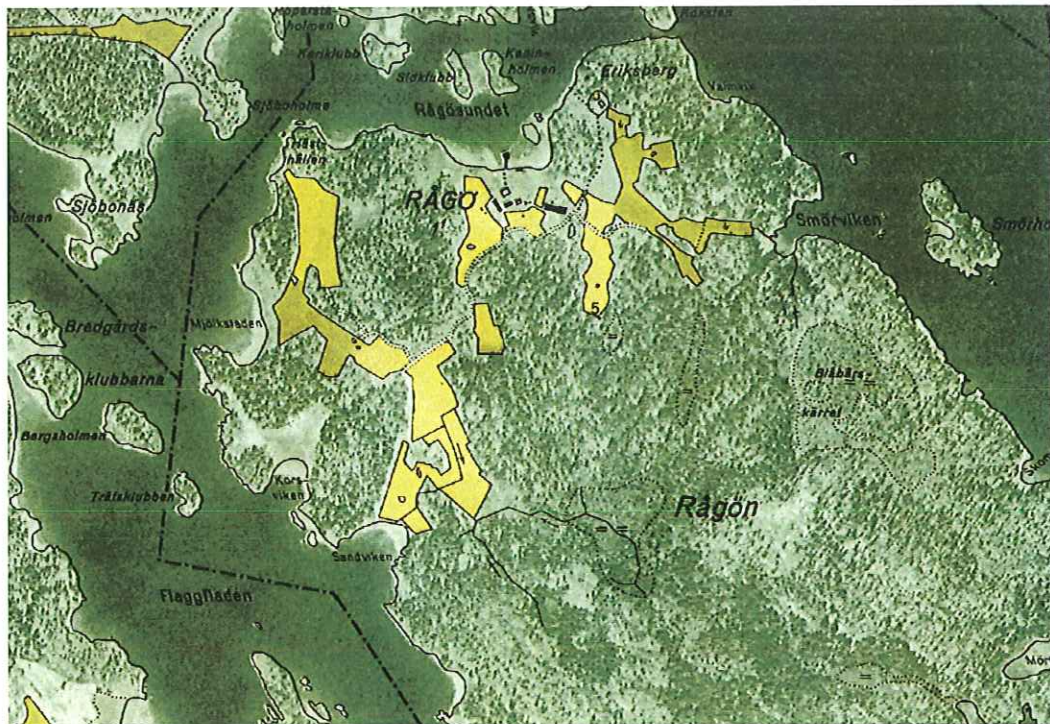
Häradskartan, som upprättades år 1807 och fastställdes år 1901, visar att nästan all äng försvunnit och de sankare och stenfriare områdena uppodlats till åkermark. På den gamla ängsmarken växer, enligt symbolerna, lövträd blandat med tall.

Karta 1: Häradskartan upprättad år 1807, fastställd 1901.

I samband med lagaskifte 1913-20 över Björksunds alla ägor görs ytterligare en kartering över ön. Förrättningen är utförd av H.B. Lysell och K. Manner. Denna karta visar i stort sett samma som häradskartan från 1901 men är mer detaljerad. Två vägar finns markerade, en som löper i nordsydlig riktning och en som utgår från tunet västerut. Sex stycken byggnader finns markerade på gårdstomten och ön har liksom tidigare en enda brukningsenhet. Som häradskartan också visade har betesmarken brett ut sig på bekostnad av ängsmarken. Fortfarande har säkerligen dessa partier behållit landskapets öppenhet, än växt igen till skog.

Vid en jämförelse av Ekonomiska kartan från 1950-talet saknas större skillnader av åkermarkens utbredning. Ett par av åkerholmarna tycks ha försvunnit och en mindre bit åker har övergått till betesmark redan då. Bryggan tycks vid en jämförelse med ägomätningen från 1807 ha flyttats något väster om den tidigare. Även byggnaderna som tecknats ned på kartan över laga skifte från 1913-20 tycks vara kvar oförändrade. Men en ny byggnad har tillkommit, Eriksberg i nordost.

Karta 2: Ekonomiska kartan från 1950 talet.

Spåren i landskapet består främst av åkerbruk. Men här finns även spår efter ängsbruk. Det som utmärker spåren efter jordbruket är främst stenröjda ytor och dikade kanter. Sammanlagt finns ca 6,6 km öppna diken på Rågön. De diken som omger åkrarna är grävda för hand, smala och grunda. I stort sett finns alla de öppna dikena kvar som funnits runt åkrarna.

Idag brukas fortfarande den åkermark som ligger på öns mellersta och västliga delar. Den borttransporterade stenen har lagts samman i odlingsrösen intill åkerkanten men det förekommer även rösen som ligger längre bort. De flesta av dessa rösen är flacka och runda, en del bestående av sprängsten medan andra är sammanplockade av "mansbörda stora" stenar. Dessa rösen är troligtvis något äldre än de förra. Många av de åkerholmar och större odlingsrösen som finns idag är desamma som de åker- eller ängsimpediment som redovisas på de äldre kartorna.

Större delen av de ängar som inte odlats upp till åker samt betesmark på den tidigare inägomarken sköts idag som betesmark. Undantag utgörs av markerna söder om åkrarna och vidare mot gränsen för utmarken som den sträckte sig 1920. Detta är idag skogsmark som inte betas. De ängsmarker som aldrig uppodlats på den gamla inägomarken på öns västra udde ner mot Korsviken och vid Mjölkstaden, brukas idag som ängsmark. En del av Rågös skogsmarker utgörs idag av produktionsskog. Tidigare avverkningar och stormfällningar på 1960- och 70-talet har gjort att det finns flera bestånd med ungskog. Spritt i skogsbestånden på Rågö finns äldre tallar, flera över 200 år. Idag bedrivs inget skogsbruk i reservatet utan endast punktvisa skötselåtgärder för att uppnå syftet med naturreservatet.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska värden

Rågö naturreservat består dels av en mindre fastlandsdel vid Sjöboholme, dels huvudön Rågö med närliggande mindre öar (bl a den välbesökta Sackholmen) och dels ett vidsträckt skärgårdsområde med småöar och skär.

Rågö består av ett småbrutet odlingslandskap, det som förr kallades inägomark, i norr och skog, den s k utmarken i söder.

Åkrarna och tidigare ängsmarker är lokaliserade till dalstråken medan inägornas äldre betesmarker är förlagda till berg och kullar. På huvuddelen av åkermarkerna odlas vallfoder. En del av de f d åkermarkerna betas idag av får tillsammans med naturbetesmarker och några av de äldre ängsmarkerna. Strandängar med slåtterbruk finns vid Korsviken och vid Mjölkstaden. På inägomarken är inslaget av äldre träd påfallande litet. Bland de äldre träd som växer där återfinns tall, fågelbär och vildapel. På två äldre sälgar finns spår av tidigare lövtäkt.

Karaktistiska vegetationstyper i naturbetesmarkerna är hållmarkstorräng, rödvenhed och färsvingelhed med inslag av färsvingeltorräng och rödvenäng. På de öppna ytor som finns i de äldre naturbetesmarkerna finns det på några platser mycket artrika grässvålar. I örtrika torr- och friskängar förekommer hävdgynnade arter som kattfot, jungfrulin, solvända, ängsskallra, pillerstarr med flera. En sådan artrik mark är den enbevuxna betesmarken mellan gården och Eriksberg. På marker med artrik kärlväxtvegetation förekommer en art- och individrik storfjärilsfauna. Karaktärsarter för området är allmän slåttergräsfjäril (*Maniola jurtina*), ockragul lövmätare (*Idaea serpentata*), streckfly (*Charanyca trigrammica*) med flera. Bland hotklassade fjärilar förekommer bastardpärlmorfjäril (*Fabriciana niobe*). På öppna ytor i den äldre ängsmarken vid Korsviken är artdiversiteten påfallande låg bland kärlväxterna. Detta beror sannolikt på flera år med för svag hävd och ansamling av kvävande och gödslande gräsförna. Jordbrukslandskapets randmiljöer som åkerkanter, skogsbyn, öppna diken, åkerholmar är delvis öppna. Växtsamhällena påminner där i stort om de som förekommer på ängar och naturbetesmarker. Stora delar av randmiljöerna är övervuxna med buskar och träd, vilket resulterat i att kärlväxtfloran där är artfattig.

Som ett resultat av att brukningsintensiteten (ängsbruk, bete och röjning) minskat under olika tidsperioder har stora delar av odlingslandskapet i Rågö naturreservat vuxit igen. Det är främst medelålders löv- och barrträd som tillåtits växa upp i betesmarkerna. Även buskar som slån, nypon och en tillsammans med unga träd breder ut sig i betesmarker och åkerkanter. Resultatet av igenväxningen speglas i de förhållandevis mycket stora arealerna helt eller halvt upplöst grässvål. Antalet betesdjur har under senare år varit för få.

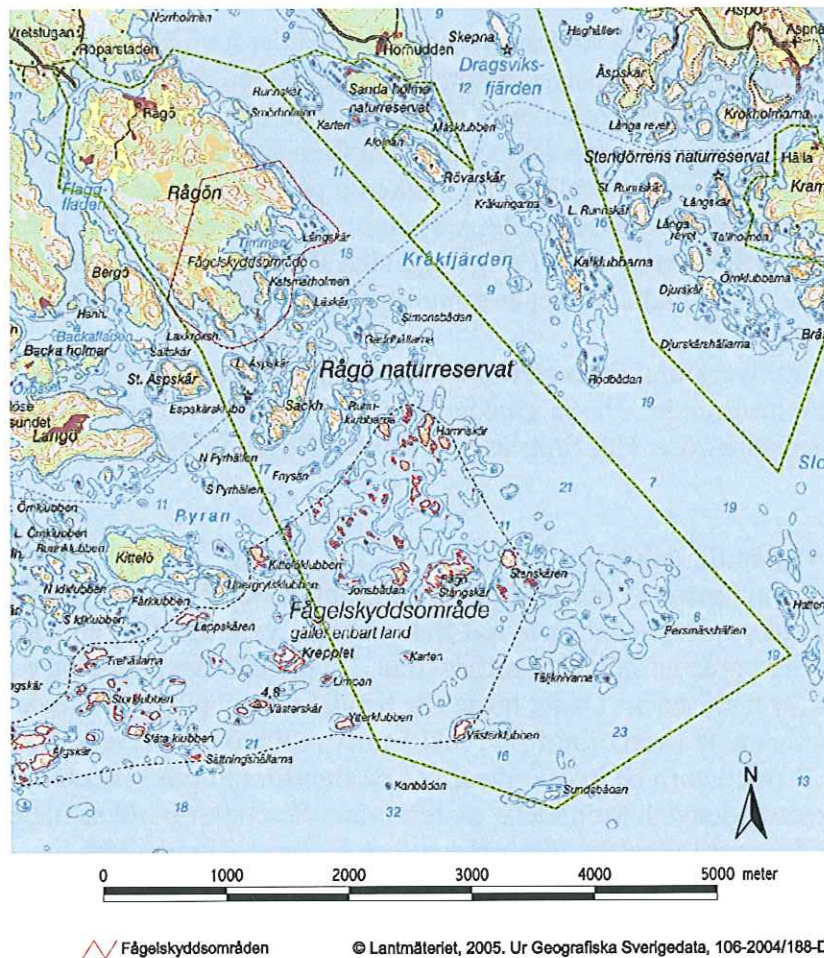
Rågös tidigare utmarker är till större delen bevuxna med barrskog. De vanligaste skogsmiljöerna är hållmarkstallskog och granskog av blåbärsristyp. På Rågö finns ett antal kärr med sumpskog insprängda i sänkor i terrängen. I söder finns två mindre kärr med alskog. I öster, söder om Smörviken, ligger Blåbärskarret som är en tallbevuxen mosse. Riktig urskog eller naturskog finns inte på Rågö men däremot finns det många gamla tallar (flera över 200 år) spridda på Rågö. Dessa finns främst i hållmarksområdena på öns södra del samt i västra delen av skogsbetet på norra Rågö. I det sistnämnda området finns även en del gamla granar och aspar. Övervägande delen av Rågös "produktiva" skogar är i yngre successionsstadier, och skogarna präglas bitvis av tidigare avverkningar och stormar på 1960- och 1970-talen. Ur ett historiskt

perspektiv har skogsmarkerna "vuxit igen", dels beroende på att ingen tamboskap betar i skogen och dels att de skogliga åtgärder som utförts delvis resulterat i täta ungskogar. Bland annat har områden med mycket stormfällade träd planterats igen med ungskog och skogsbränder, som tidigare hållit undan granen, har bekämpats intensivt. Detta har fått till följd att områden med ljusöppningar och solbelysta äldre trädstammar, som var vanligt i betade äldre skogar, minskar kontinuerligt och att granen börjat växa in i tallbestånd och konkurrera med tallen. Eftersom att en stor del av de stormfällade träden upparbetats är mängden död ved i skogen mindre än i en obrukad skog.

Tabell 1. Rödlistade arter och signalarter registrerat i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Rödlistekategori följer Gärdenfors, U. (ed.) 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. (VU) = sårbar, (NT) = missgynnad. (S) = signalart enligt Skogsstyrelsen.

Svenskt namn	Latinskt namn	Rödlistad/ signalart	Notering
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	S	I västra delen av skogsbetet
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	S	I västra delen av skogsbetet
Paddfot	<i>Asperugo procumbens</i>	NT	På ruderatmarker
Bastardpärlmofjäril	<i>Fabriciana niobe</i>	NT	I öppna marker med en artrik kärlväxtflora
Svärta	<i>Melanitta fusca</i>	NT	
Roskarl	<i>Arenaria interpres</i>	VU	
Skräntärna	<i>Sterna caspia</i>	VU	
Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	NT	
Salskrake	<i>Mergus albellus</i>	NT	
Stjärtand	<i>Anas acuta</i>	NT	
Brunand	<i>Aythya ferina</i>	NT	
Törnskata	<i>Lanius collurio</i>	NT	
Berguv	<i>Bubo bubo</i>	NT	

Den mångformiga arkipelagen utgör en av förutsättningarna för fågellivet. De yttre öarna och de mindre skären är kala eller bevuxna med vindpinade träd och buskar. Fågellivet är rikt med bl a häckande rödbena, silvertärna, tobisgrissla, kustlabb och gravand. Utrotningshotade fågelarter som t ex svärta och roskarl häckar på några platser i reservatet. Södra delen av Rågö och öarna närmast Rågö ingår i ett fågelskyddsområde som avsattes 1976 och större delen av ytterskärgården ingår i ett fågelskyddsområde som avsattes 1967 (se karta 3).

Karta 3: Fågelskyddsområden inom Rågå naturreservat.

I vattenområdena söder om Rågå har sik ett lekområde och längs med hela Rågös östra strand leker strömmingen. Vid en översiktsinventering av grunda havsvikar har flera opåverkade vikar hittats på södra delen av Rågå. Undervattensvegetationen är bitvis riklig med bl a snärjtång, borstnate, lånke, axslinga, blåstång och hornsärv och här finns områden som är potentiellt intressanta för fiskereproduktion och yngeltillväxt.

2.3.2 Geovetenskapliga värden

Rågå kännetecknas av en mycket småbruten topografi med branta bergsryggar och mellanliggande sänkor. Berggrunden utgörs i huvudsak av granit - granodiorit, ofta gnejsig. Smörholmen består av diabas och är en del av en större diabasgång i nordväst-sydöstlig riktning. Mellanliggande sänkor täcks främst av varvig lera med små inslag av morän, svallgrus och gyttjelera. Blåbärskarret är reservatets största kärr. Landmassorna sänker sig i havet åt sydost, och övergången karakteriseras av en ytterskärgård med ett flertal öar, kobbar och skär.

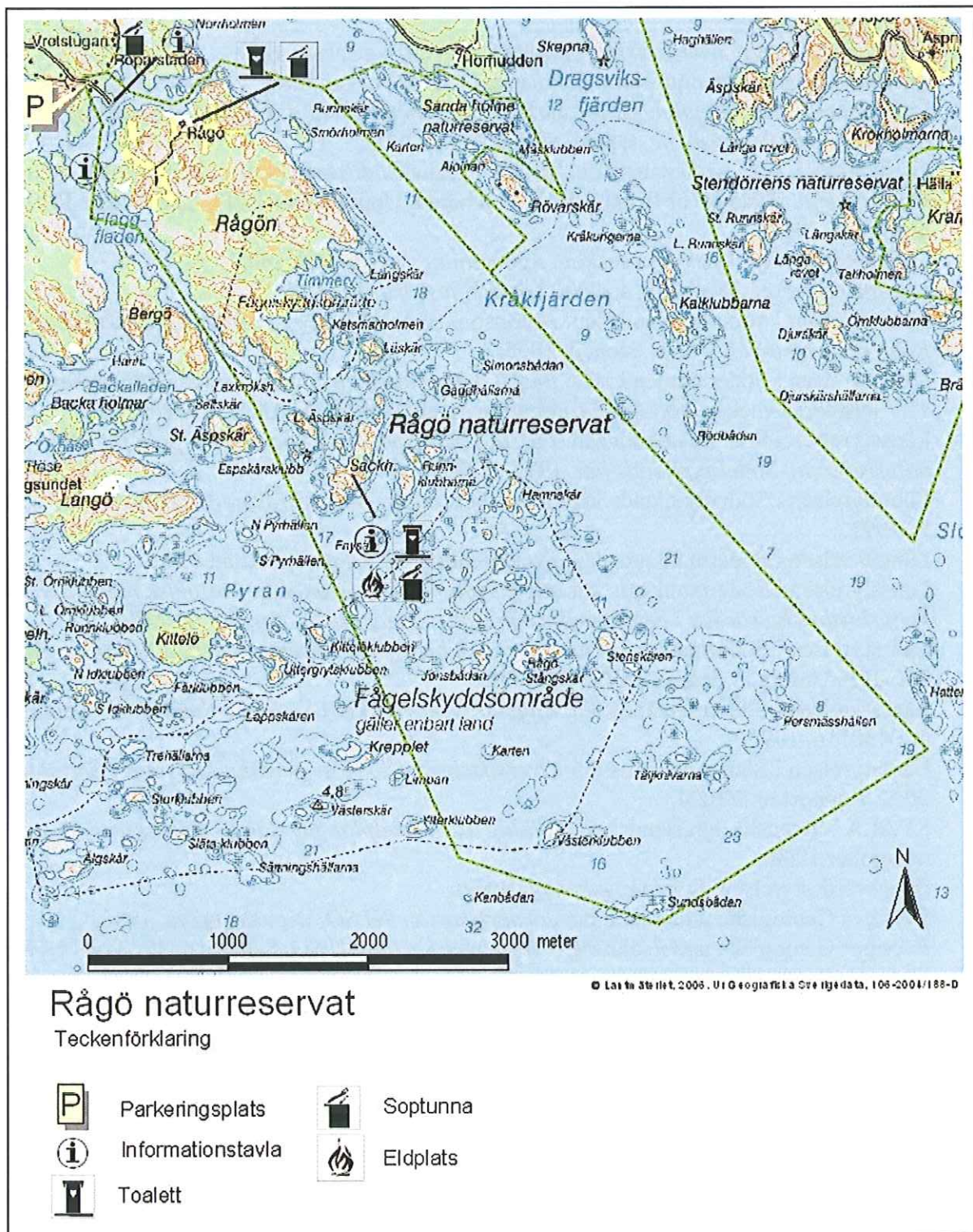
2.3.3 Kulturhistoriska värden

På Rågö är höga kulturhistoriska värdena knutna till det ålderdomliga odlingslandskapet med finflikiga åkrar, stenbundna naturbetesmarker, strandängar med ängsbruk, betade bondeskogar och en rik förekomst av landskapselement knutna till jordbruket. På Rågös norra del ligger Rågö gård som är ett genuint skärgårdshemman med flera ålderdomliga ekonomibyggnader. På Rågös östligaste udde finns en fornlämning markerad på ekonomiska kartan. Enligt fornminnesinventeringens beskrivning (RAÄ 8) utgörs detta av ett stenlagt kors med ringar vid korsarmarnas ändar och ett gränsröse. Enligt legenden ska den helige Botvid ha blivit ihjälslagen 1120 på denna plats. Korset är sannolikt ett medeltida pilgrimskors och är det enda av sitt slag i Sverige.

En bråkgrop för lintillverkning finns på krönet öster om bebyggelsen (RAÄ 144) och vid Eriksberg finns tre husgrunder. Dessa grunder består av huggen sten och den största, troligtvis bostaden har ett spismursröse. Här finns även resterna efter en jordkällare.

2.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Naturreseptatet genomkorsas av inomskärsfarleden som passerar nordost om Sackholmen. Området på båda sidor om farleden är livligt frekventerat av båtturister och kajakpaddlare. Många av de mindre öarna är omtyckta utflyktsmål, i synnerhet Sackholmen, och erbjuder även goda natthamnar för fritidsbåtar. Under hösten är fritidsfisket populärt i området, med ett bra gäddfiske och på senare år även öringfiske. Jakt bedrivs i Rågö naturreservat och regleras i ett jaktarrendeavtal. Arrendatorn bedriver yrkesfiske på framför allt gös i naturreservatet, vilket regleras i ett fiskearrendeavtal. Stora delar av reservatet får endast besökas under hösten och vintern eftersom de ingår i fågelskyddsområden som reglerar tillträdet (för fågelskyddsområdenas avgränsning, se karta 3). Besöksanläggningarna inom Rågö naturreservat finns markerade på karta 4.

Karta 4. Besökskarta för Rågö naturreservat

2.4 Källförteckning

Ekonomiska kartan över Sverige. Kartlagd år 1960. Kartblad 9H 2h.

Fiskeriverkets kustlaboratorium. Gunnartz, U., Lif, M., Lindberg, P., Sandström A., och Ljunggren, L. *Kartläggning av lekområden för kommersiella fiskarter längs den svenska ostkusten, en intervjustudie*. Opublicerat material 2005.

Gärdenfors, U. ed. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. 2005. *Häradskarta*. Karta öfver Rönö och Hölebo härad. Upprättad år 1807, fastställd år 1901, utgiven år 1927.

Lantmäteriverket. Tystberga socken. *Ägomätningskartan från 1807*.

Lantmäteriverket. Tystberga socken. *Lagaskifteskarta 1913-20*.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. Antonson, H. och Vik, P. *Utvärdering av skötselutfallet i Rågö naturreservat*. Utkast, stencil. 1995.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Beslut om bildande av naturreservat på fastigheten Rågö 1:1*, Tystberga socken, Nyköpings kommun. D nr. 11.1211-1707-78. 1978-12-13.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Förslag till dispositions- och skötselplan för Rågö naturreservat, Södermanlands län*. 1978-01-24.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Sörmlands natur, Naturvårdsplan*. Objekt nr 80-165 (klass I). 1991.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Synehandling för Rågö*, upprättad 1999.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Åtgärdsplan för bevarande av biologisk mångfald och kulturhistoriska värden i betesmarker och slätterängar*. 2001. Kundnr. D 2776.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Ängs- och betesmarksinventeringen, 2002-2004*. Objekt nr 75E-IFP. Utdrag ur databasen TUVÅ. 2005.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Ängs- och hagmarker i Södermanlands län*. Klass 3. Objekt nr 0480116. 1992.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Översiktsinventering av grunda havsvikar i Sörmlands län 2002*. Rapport nr 2002:4.

SVALA – Svenska agrarlandskap. *Förslag till skötselplan för Rågö naturreservat*. 30 november 1998.

Skogsvårdsstyrelsen. *Sumpskogsinventeringen*.

Sveriges Geologiska undersökning. *Jordartskartan 9H SO*. Digital utgåva. 1986.

Sveriges Geologiska undersökning. *Berggrundskartan 9H SO*. Ser. Ae nr 12. Tryckt 1985.

Södermanlands Hembygdsförbund. *Sörmlandsbygden 1988:2*, årsbok utgiven av Södermanlands hembygdsförbund. 1988.

PLANDEL

3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i 8 skötselområden, se skötselplanekartorna på sidan 25 (hela reservatet) och 26 (norra delen av Rågö). Skötselområdena är:

- 1: Åkermark
- 2: Ängsmark
- 3: Naturbetesmark
- 4: Skogsbetesmark
- 5: Skogsmark
- 6: Små öar och skär
- 7: Öppet vatten
8. Fastland

För samtliga Natura 2000-områden ska en bevarandeplan finnas. Bevarandeplanen för Rågö preciserar bevarandemålen för varje rapporterad naturtyp och art.

Skötselområde 1: Åkermark (totalt ca 9,7 ha)

Beskrivning

Åkermarkerna ligger samlade i sänkor med lerjordar öster och väster om Rågö gård. På åkermarken odlas vallfoder. Åkermarkerna ligger insprängda i ett småbrutet odlingslandskap med åker, naturbetesmarker och äng och i området finns landskapselement så som brukningsvägar, öppna diken och odlingsrösen.

Bevarandemål

- Ca 9,7 ha åkermark ska finnas på Rågö.
- Samtliga landskapselement i och intill åkermarken ska vara välskötta och synliga i landskapet senast år 2010.

Skötselåtgärder

- Åkermarken brukas som vall och slås varje år. Höet tas bort efter slåttern.
- Årlig skötsel av landskapselement, bl a slyröjning i diken, på åkerholmar och kring odlingsrösen.
- Betesputsning vid behov om tuvbildningen blir för stor. Helst slätter och efterbete så att betesputsning inte behövs.
- Röj bort sly och synliggör den ursprungliga avgränsningen och dikena på den idag obrukade åkermarken söder om Rågö gård, öster om brukningsvägen. Ta bort eventuellt skrot på marken. Ta om möjligt upp åkerbruket på marken efter en restaurering.

Skötselområde 2: Ängsmark (totalt ca 2,2 ha)*Beskrivning*

Idag finns två ängsmarker som hävdas som äng, vid Korsviken och vid Mjölkstaden. Närmast vattnet övergår ängsmarken i havsstrandäng med den för naturtypen karaktäristiska arten blåsklöver. En tredje ängsmark vid Sandviken har nyligen restaurerats genom röjning av tät växande alsly. Denna mark betas idag under en restaureringsfas men ska framöver skötas som ängsmark.

Bevarandemål

- Arealen välhävdad slåtteräng av naturtypen "Havsstrandäng av Östersjötyp (1630)" ska uppgå till ca 2,2 ha.
- Utbredningen av de för naturtypen "Havsstrandäng av Östersjötyp" typiska arterna (t ex blåsklöver) ska inte minska.
- Kring samtliga ängsmarker ska det finnas väl fungerande stängsel så att djuren bara släpps in på markerna för efterbete efter slåttern.

Skötselåtgärder

- Årlig skötsel av slåtterängarna genom slåtter, höbärgning och efterbete. Slåttern ska ske med skärande redskap. Se över stängsel så att inte djuren betar ängsmarkerna före slåttern har genomförts. Under en restaureringsfas betas den nyligen restaurerade ängsmarken vid Sandviken. Efter något år med bete ska även mark stängslas bort från beteshagen och skötas som ängsmark.
- Årlig röjning av igenväxningsvegetation, t ex alsly.
- Vid behov bearbetning av alstubbar på den nyligen restaurerade ängsmarken vid Sandviken.

Skötselområde 3: Naturbetesmark (totalt ca 11,7 ha)*Beskrivning*

Detta skötselområde utgörs av träd- och buskbärande naturbetesmarker. De är belägna i kantonerna längs med åkermarkerna samt på kullar mellan åkermarkerna. Betesmarkerna på Rågö har lång kontinuitet men på senare tid har betestrycket i stora delar varit för svagt. På delar av markerna har dock betestrycket varit gott och här är artrikedomen stor, bl a på torrbacken strax söder om Eriksberg. Där växer flera hävdgynnade kärlväxter, t ex solvända, jungfrulin och kattfot. Idag förekommer endast ett fåtal grova lövträd i skötselområdet.

Bevarandemål

- Arealen naturbetesmark av naturtypen "Artrika torra-friska låglandsgräsmarker (6270)" ska uppgå till ca 5,6 ha.
- De för naturtypen typiska arterna ska finnas i minst 50 % av provytorna.
- Populationen av allmän slåttergräsfjäril ska vara livskraftig.
- Vid slutet av betessäsongen ska gräsvegetationen vara väl avbetad.
- I området ska ingen igenväxningsvegetation förekomma.
- Andelen grova lövträd ska utgöra ca 30-40 % av lövträdsbeståndet för att efterlikna utbredningen på häradskartan.

Skötselåtgärder

- Årlig betesdrift, helst med både får och nöt.
- Öppna upp brynzonerna och släpp in ljus i betesmarkerna. Rójning av i fält markerade unga och medelålders träd och sly. Framför allt ska ung och medelålders tall tas bort men även gran, risiga eller döda enar, en del hagtorn och enstaka björkar där de skuggar marken för mycket. Därefter ska en årlig rójning av igenväxningsvegetation som kommit upp ske.
- Se över och reparera stängslet mellan naturbetesmarken och åkrarna så att naturbetesmarken kan betas för sig. Komplettera stängslet så att det fungerar för nötboskap. Djuren ska inte släppas på efterbete på vallarna förrän naturbetesmarken är väl avbetad.
- Rójning av lövsly för att synliggöra linrötningsgropen söder om Eriksberg.
- Bekämpa de täta örnbräkenbestånden, t ex genom att manuellt rycka upp dem under växtsäsongen eller genom att placera en saltsten för nötboskapen inne i beståndet.
- Vid samtliga skötselåtgärder, gynna lövträd för att på sikt öka andelen grova lövträd.

Skötselområde 4: Skogsbetesmark (totalt ca 54,6 ha)*Beskrivning*

Skogsbetesmarken utgörs både av skogsbeten som betats under en längre tid och skogsbeten där en restaurering pågår och som betas av nötboskap fr o m våren 2006. De skogsbeten som betats under en längre tid är svagt betade och en utglesning av trädskiktet behöver göras. Dessa marker ligger norr och väster om åkermarkerna. De skogsbeten där en restaurering pågår är skogen öster om åkermarkerna och norr om stängslet som följer gränsen mellan skötselområdena 4 och 5. Idag förekommer endast ett fåtal grova lövträd i skötselområdet.

Bevarandemål

- Arealen naturbetesmark av naturtypen "Trädklädd betesmark (9070)" ska uppgå till ca 25 ha eller helst mer. Här ska andelen grova lövträd utgöra ca 30-40 % av lövträdsbeståndet för att efterlikna utbredningen på häradskartan.
- Arealen betad skog som på sikt kan utvecklas till "Trädklädd betesmark (9070)" ska uppgå till ca 30 ha. Här ska andelen grova lövträd utgöra ca 20 % av lövträdsbeståndet för att efterlikna utbredningen på häradskartan.
- De för naturtypen typiska arterna, t ex liten blålocka och ärenpris, ska finnas i livskraftiga populationer.
- Skogsbetena ska utgöras av luckig barrskog med träd i varierande åldrar och inslag av lövträd.
- I området ska det finnas 8 döda träd per hektar.

Skötselåtgärder

- Fortsätt restaureringen av de sedan länge betade skogsbetena. Skapa luckor, lämna död ved, lämna kvar en del ved från skötselåtgärderna som död ved och främja ett olikåldrigt trädskikt.
- Se till att betestrycket är tillräckligt i skogsbetena.
- Ta bort skräphög på udden mellan Korsviken och Sandviken.
- Fortsätt restaureringsarbetet i det nya skogsbetet enligt särskilda instruktioner.

Skötselområde 5: Skogsmark (totalt ca 113,0 ha)*Beskrivning*

Detta skötselområde innefattar hela södra delen av Rågön. Området består av ett varierat och småkuperat område med hållmarkstallskog, granskog med blåbärsristyp och inslag av mindre alkärr i de mer låglänta delarna samt en tallbevuxen mosse på östra Rågö. I söder är tallskogen gammal och enstaka gamla grova tallar med förutsättning att hysa havsörns- eller fiskgjusebon finns. Inslaget av lövträd (björk, asp, klibbal, oxel, rönn och sälg) är störst i kärren samt i de mer låglänta granskogarna. På en höjd i sydöstra hörnet av Rågön ligger det stenlagda Botvidskorset.

Bevarandemål

- Arealen skog av naturtypen "Västlig taiga (9010)" ska uppgå till ca 64 ha.
- Arealen skog av naturtypen "Skogbevuxen myr (91D0)" ska uppgå till ca 4,5 ha.
- Relationen död ved i olika former /levande ved ska vara 1/6 utslaget på hela området.
- Botvidskorset ska vara väl synligt.

Skötselåtgärder

- Om förhållandena tillåter ska bränning av skogen ske för att gynna tallen. Om brand inte är möjlig ska åtgärder för att efterlikna brand genomföras, t ex friställning av gamla tallar, bortröjning av gran på tallmarker och tillskapande av död ved genom exempelvis ringbarkning av tall, gran och asp.
- Ingen stormfälld ved ska städas bort.
- Ta bort mossor från Botvidskorset så att dess form blir synlig.

Skötselområde 6: Små öar och skär (totalt ca 50,6 ha)*Beskrivning*

Söder och sydost om huvudön Rågö övergår reservatet i en ytterskärgård med ett hundratal små öar och skär. Även norr om, öster om och väster om finns ett antal öar i olika storlekar. De större öarna närmast Rågö är skogsbevuxna medan de mindre öarna längre ut mot havsbandet främst består av mer eller mindre kala skär. Många av öarna är värdefulla för sjöfågelfaunan och två fågelskyddsområden finns i området. De delar som inte ingår i fågelskyddsområdet är populära besöksmål för båtturister.

Bevarandemål

- Arealen av naturtypen "Skär och små öar i Östersjön (1620)" ska uppgå till ca 94 ha.
- Livskraftiga populationer av de för naturtypen typiska arterna.

Skötselåtgärder

- Röjning av buskar och träd på öar som är eller har potential att vara värdefulla häckningsöar för vitfågel.

Skötselområde 7: Öppet vatten (totalt ca 1313,3 ha)*Beskrivning*

Skötselområdet sträcker sig från innerskärgården till ytterskärgården och består av brackvattnemiljöer med olika djup och olika typer av bottnar. Framför allt de skyddade grunda vikarna söder om Rågö och östra delen av Rågö är intressanta för fiskreproduktion.

Bevarandemål

- Arealen av naturtypen "Laguner (1150)" ska uppgå till ca 0,6 ha.
- Livskraftiga populationer av de för naturtypen typiska arter.

Skötselåtgärder

- Inga åtgärder.

Skötselområde 8: Fastland (totalt ca 3,2 ha)*Beskrivning*

Skötselområdet utgörs av Sjöboholme, som utgör entrén till Rågö naturreservat från fastlandet. Vid en vägbom finns en parkeringsplats och besökaren får sedan fortsätta några hundra meter till fots fram till en brygga ute på udden. På väg ut till udden finns igenväxande strandängar på båda sidor av vägen. Skogen på Sjöboholme utgörs av träd- och buskarter som tall, gran, björk, al, slån, hagtorn m m.

Bevarandemål

- Skötselområdet ska utgöras av en informativ, funktionell och estetiskt tilltalande miljö med parkeringsplats, informationstavla, soptunna samt en brygga för tillfällig angöring.

Skötselåtgärder

- Hävd av strandängarna. Röjning av buskvegetation som kommit upp till följd av utebliven hävd.
- I övrigt, se åtgärder nedan under "Friluftsliv".

4. Fågelfaunan*Beskrivning*

Rågö naturreservat hyser en rik fågelfauna p g a sin variationsrikedom av naturtyper och livsmiljöer för fåglar.

Bevarandemål

- Havsörn ska föryngra sig med i genomsnitt en flygfärdig unge per häckningsår.
- Antalet träd som lämpar sig för havsörnsbon och fiskgjusebon (främst grova tallar) ska vara minst 10 st inom en 20-årsperiod.
- Populationerna av arterna fisktärna, silvertärna, skräntärna, fiskgjuse, berguv, rödbena och roskarl ska vara livskraftiga.

Skötselåtgärder

- Genom röjningar gynna återväxten av potentiella boträd för havsörn och fiskgjuse eller friställa redan befintliga potentiella boträd för att se till att det finns en kontinuitet av lämpliga boträd.
- Kanalisering av friluftslivet för att undvika störning av de skyddsvärda fågelarterna inom reservatet. Detta görs bl a inom ramen för tillsynen av fågelskyddet inom reservatet där det ingår att tillse att skyltarna inom fågelskyddsområdet är i god kondition och att fågelskyddet inte överträds.
- Gynna häckande vitfågel genom röjning av buskvegetation på små öar och skär.
- Se även åtgärder under kap 6 (Skyddsjakt).

5. Friluftsliv*Beskrivning*

Reservatet är endast tillgängligt med båt. Båttransporter från Sjöboholme kan beställas av arrendatorn på Rågö. De övriga öarna är endast tillgängliga med egen båt. Sackholmen är ett populärt utflyktsmål för båtturister. Vid Sjöboholme finns en brygga för tillfällig ankring. Vägen ner till bryggan är avstängd med en vägbom ca 200 meter från stranden. Intill vägbommen finns en parkering med plats för ca 10 bilar. I reservatet finns informationstavlor om Rågö naturreservat, dass, soptunnor och iordningställda eldplatser. För placeringen av besöksanordningar, se besökskarta sidan 13. Stängselgenomgångar finns på ett antal ställen på norra Rågö.

Bevarandemål

- I reservatet ska det finnas information om områdets värden för att berika besöket. Informationsskyltar ska finnas vid Sjöboholme, på Sackholmen och på udden söder om Mjölkstaden.
- Väl fungerande sanitära anläggningar ska finnas vid Sjöboholme, på Sackholmen och vid Rågö gård.
- Iordningställda eldplatser med ved ska finnas på Sackholmen.
- En enklare informationsskylt om Botvidskorset ska finnas uppe vid Botvidkorset i öns sydöstra del.

Skötselåtgärder

- Underhåll av informationsskyltar, sanitära anläggningar och eldplatser.
- Sätt upp en informationsskylt på udden söder om Mjölkstaden.
- Komplettera informationsskyltarna med skylt om eldningsförbud utanför eldplatser.
- På Sackholmen, komplettera med en karta med fågelskyddsområdena markerade.
- Komplettera med de besöksanordningar som saknas idag enligt besökskartan, karta nr.4.
- Märk upp en stig och lägg ut en spång för att lättare komma fram till Botvidskorset. Sätt upp en enkel inplastad skylt om Botvidskorset uppe vid korset. Av denna ska det också framgå att det är förbjudet att besöka platsen under fågelskyddsperioden. Skylten och den uppmärkta stigen ska inte vara synlig från stranden så att den inbjuder till otillåten landstigning inom fågelskyddsområdet.

6. Byggnader

Beskrivning

Rågö gård är ett traditionellt skärgårdshemman och ligger på norra delen av Rågön. Rågö gård består av en mangårdsbyggnad och ett mindre bostadshus (drängstugan), en källare med överbyggnad av timmer, en tvättstuga och magasin, ett lider med svinhus, hönshus och vedbod, en ladugård och loge, en sjöbod, ett båthus samt ett nyligen byggt fiskrökeri intill bryggan. Byggnaderna är rödfärgade i traditionell stil och de flesta har tegeltak. Vid Sjöboholme på fastlandet finns en rödmålad förrådsbod som uppförts för några år sedan. Både vid Sjöboholme och vid Rågö gård finns träbryggor.

Bevarandemål

- Tomtens omfattning och struktur bibehålls.
- Byggnadernas traditionella exteriör bibehålls.
- Byggnaderna används för de ändamål som de är avsedda eller för annat ändamål som inte förändrar byggnadernas exteriör.
- Träbryggorna på Sjöboholme och på Rågö är väl underhållna.

Skötselåtgärder

- Tomten sköts kontinuerligt som tomtmark
- Byggnaderna används kontinuerligt och sköts och underhålls regelbundet med färgsättning och traditionella byggnadsmaterial och metoder.
- Underhåll av träbryggorna på Sjöboholme och på Rågö vid behov.

7. Skydds jakt

Beskrivning

På senare år har vildsvin tagit sig över till Rågö från fastlandet och spår av dem har noterats i åkermarken, betesmarken och skogen. Populationerna av mink har generellt ökat i skärgården på senare år och utgör ett hot mot sjöfågelfaunan.

Bevarandemål

- Vildsvinsstammarna ska vara så pass begränsade att de inte hotar att skada natur- och kulturvärdena på Rågö.
- Minkpopulationen i Rågö naturreservat ska begränsas så att de inte utgör något hot för fågellivet i reservatet.

Skötselåtgärder

- Vid behov skydds jakt på vildsvin.
- Vid behov skydds jakt på mink.

8. Uppföljning

6.1 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs varje år för:

- Informationsskyltar
- Eldplatser
- Sanitära anläggningar
- Betetrycket

Djurhållaren ansvarar för att följa upp tidpunkt för betespåsläpp och installning varje år.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 6:e år för:

- Typiska arter

Länsstyrelsen ansvarar för att vart 6:e år räkna antalet häckande par av de rapporterade arterna i EU:s fågeldirektiv.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år (odlingslandskapet) respektive 24:e år (skogen) för:

- Utbredning av naturtyper
- Strukturer (brukningsväg, husgrunder, träd med spår av lövtäkt, odlingsrösen, öppna diken, åkerholmar, fornlämningar samt gamla, senvuxna och döda träd)

6.2 Uppföljning av skötselåtgärder

Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts.

9. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet	Finansiering
Åkerbruk med vallslåtter och efterbete	Årligen	1	1	Miljöstöd
Ta bort skräp och røj sly på åkern söder om vägen söderut. Ta ev. upp åkerbruket igen.	2007	1	3	Skötselanslag
Betesputsning	Som en restaureringsåtgärd vid behov	1	3	Skötselanslag
Slåtter, höbärgning och efterbete	Årligen	2	1	Miljöstöd

Fortsatt restaurering av ängsmark vid Sandviken genom nötbete och ev. bearbetning av alstubbar	2006-2007	2	1	Skötselanslag
Bortstängsling av samtliga ängsmarker	2007	2	1	Skötselanslag
Bete och röjning av igenväxningsvegetation	Årligen	3 och 4	1	Miljöstöd/skötselanslag
Nötboskap till betesmarkerna	2006	3 och 4	1	Miljöstöd/skötselanslag
Röjning av sly och unga träd	2006, sedan kontinuerligt vid behov	3	1	Skötselanslag/ Miljöstöd
Bekämpa örnbräken	2006	3	1	Miljöstöd/skötselanslag
Se över stängslet mellan naturbetesmark och åker	2006	1 och 3	1	Brukaren (löpande underhåll)
Fortsatt restaurera skogsbetesmarkerna som betas idag	2006-2007	4	1	Skötselanslag/ Miljöstöd
Fortsatt restaurering i det nya skogsbetet enligt särskilda instruktioner	2006-2007	4	1	Skötselanslag/ Miljöstöd
Ta bort skräphög på udden mellan Korsviken och Sandviken	2006	4	1	Skötselanslag
Skapa död ved	2006 och sedan kontinuerligt	5	2	Skötselanslag
Brand eller röjningar för att efterlikna brand	2007	5	3	Skötselanslag
Ta bort mossor från Botvidskorset och ta bort några mindre träd runt om	2006	5	2	Skötselanslag
Röjning av buskvegetation för att gynna vitfågel	2007-2009	6 och Fågelfauna	2	Skötselanslag

SKÖTSELPLAN

Datum

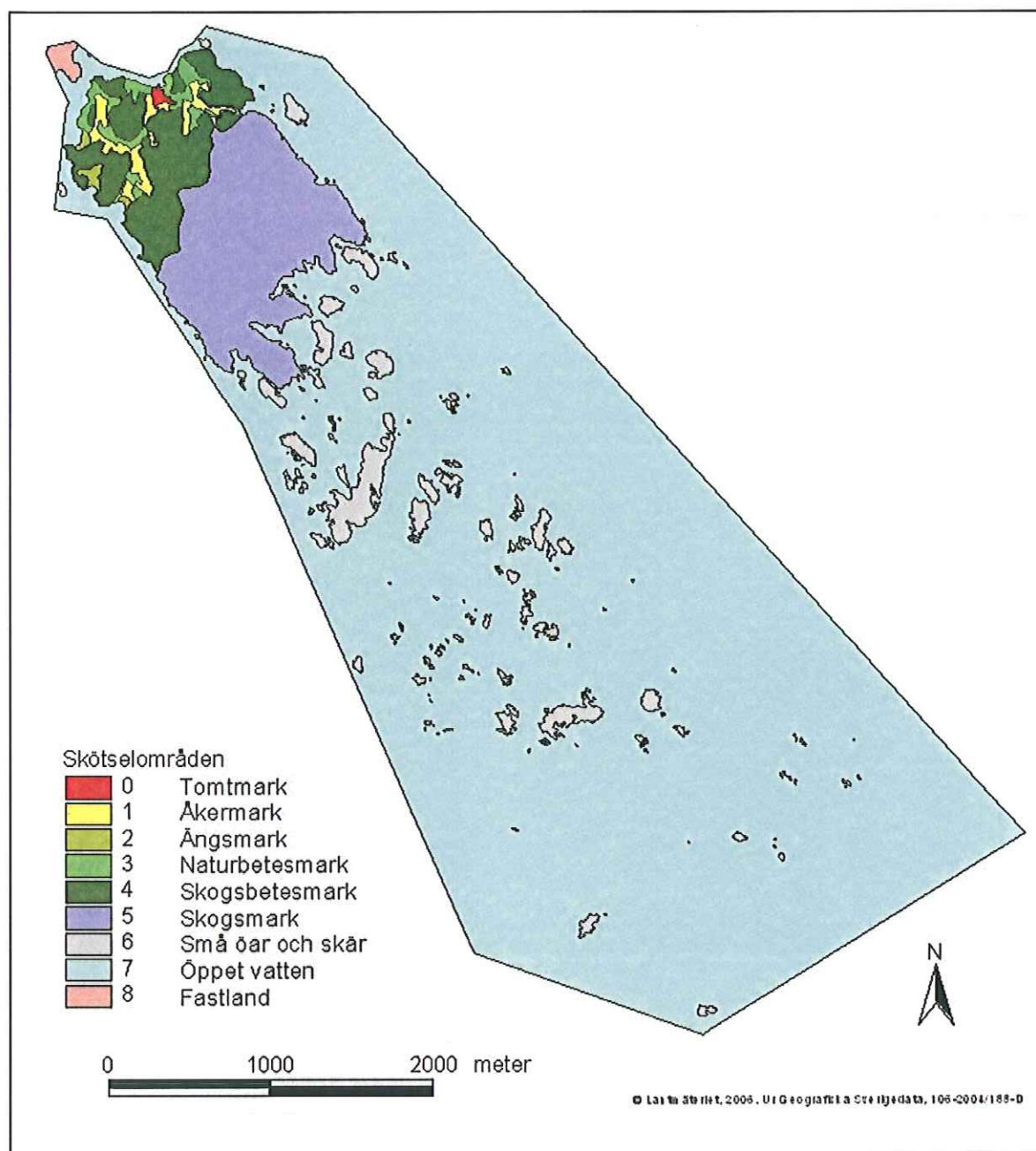
Dnr

24(26)

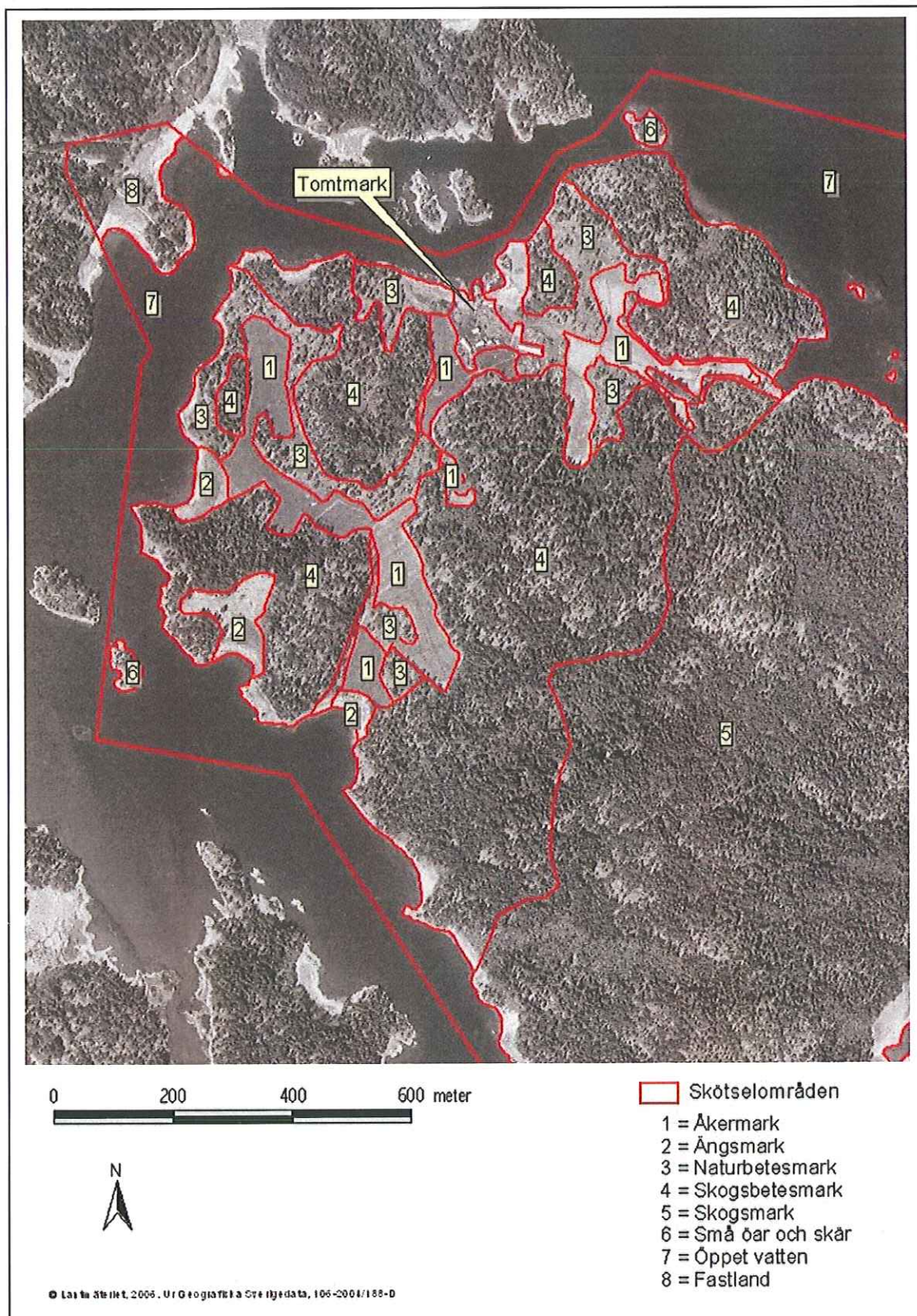
2006-07-24

521-10750-2005

Slå av strandängarna och håll undan buskvegetation	2007 och sedan vid behov	8	2	Skötselanslag
Röjning för att gynna potentiella boträd för havsörn och fiskgjuse	2007 och sedan kontinuerligt	Fågelfauna	1	Skötselanslag
Informationsskylt om Botvidskorset	2006	Friluftsliv	2	Skötselanslag
Mindre stig till Botvidskorset	2006	Friluftsliv	3	Skötselanslag
Komplettera med de besöksanordningar som saknas på besökskartan, karta 4	2006-2007	Friluftsliv	1	Skötselanslag
Skyddsjakt på mink och vildsvin	Vid behov	Skyddsjakt	1	Skötselanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Alla områden	1	Skötselanslag
Uppföljning av bevarandemål	Se "Uppföljning av bevarandemål"	Alla områden	1	Skötselanslag

10. Skötselplanekartor

Karta 5: Rågå naturreservat med dess skötselområden.

Karta 6. Skötselområden i den norra delen av Rågå naturreservat.